

Kaposi József felelős kiadó

Új Köznevelés. (Fülöp Károly)

OKTATÁSKUTATÓ ÉS FEJLESZTŐ INTÉZET. BUDAPEST.

Anyanyelvi nevelés és tanári kommunikáció az *Új Köznevelés* 69–70. évfolyamának számaiban

Egy folyóirat újjászületése

Értékmentő oktatási tájékoztató havilap – fejlécében ezzel az üzenettel bocsátotta útjára az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet a korábbi Köznevelés című folyóirat megújult első, 2013. márciusi számát. Egy 145 éves folyóirat újult meg, és térítésmentesen jut el minden köznevelési intézménybe. A nyomtatott formátum mellett a lap online felületen is elérhető.

A lapot az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet adja ki, indulásakor 4500, aktuálisan már 5700 példányban, a felelős kiadó Kaposi József. Felelős szerkesztője Pálfi Erika, főszerkesztő: Balatoni Kinga Cecília. A szerkesztőbizottság elnöke Aczél Petra; tagjai: Gloviczki Zoltán, Horváth Vanda, Indri Gyula és Ötvös Zoltán. A tanácsadó testület tagjai: Bagdy Emőke, Gáspár Mihály, Lányi András és Lévai Balázs. Aczél Petra az első szám bevezetőjében négy tényező kiemelésével

fogalmazta meg a lap ars poeticáját: hiteles információk, közvetlenség, közkinccsé tétel és igényesség. Négy nemzedék lapjának nevezte az *Új Köznevelést*, a négy nemzedék figyelme és a 145 év súlya pedig felelősséget, kötelezettséget jelent.

A lap arculata

Az *Új Köznevelés* arculata is formálódott a bő másfél év során: állandó rovatai lényegében megmaradtak, de nyomon követhető a kikristályosítás tudatos folyamata is: az egyes témakörök átrendezése, összevonása és csoportosítása. A lap jelenlegi szerkezete a rovatok és tematikus fejezetek tükrében: *Beköszöntő*, *Aktuális*, *Oktatás-nevelés*, *Van új a Nat alatt*, *A hónap témája* (benne: *Címoldalon*, *Beszélgetések*, *Vélemény*), *A mi világunk* (benne: *Évfordulók*, *Ajánló*, *Iránytű*).

A *Beköszöntő*vel indul minden lapszám; ez a szerkesztőbizottság valamelyik tagjának vagy a közoktatás vezető képviselőjének személyes hangú mottója, aktuális gondolatébresztője az adott szám olvasnivalóihoz. Már a *Beköszöntő* rovat lapszámonkénti végigolvasása is bepillantást enged a folyóirat profiljába, de árnyaltabb kép csak a nagyobb tematikus egységek, elsősorban az *Aktuális*, a *Van új a Nat alatt* és *A hónap témája* rovatok tanulmányozásával alkotható.

Mivel az újság deklaráltan felvállalt profilja az, hogy naprakész legyen, a *Beköszöntőt* az adott hónapban legfontosabb oktatáspolitikai-nevelésügyi témákat tárgyaló *Aktuális* rovat követi. Ebben szerepelt már többek között a fenntartóváltás, a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ szerepe, működésének aktuális

kérdései, a szakmai értékelés, valamint több, a szaktanácsadás bizonytalanságát és sokak aggályainak az eloszlatását célzó írás, a kerettantervek és a tankönyvvrendelet: az Új generációs tankönyvek bevezetésének a kérdésköre, valamint a megújuló tanárképzés, a szakértői tevékenység és a pedagógusportfólió-készítés vagy az erkölcsstan bevezetése. Az Aktuális rovat interjúi emberközelségbe hozzák a nevelés-oktatás területén dolgozó legfontosabb közszereplőket, így a nyitó (2013/1.) számból Hoffmann Rózsa portréját ismerhetjük meg. Másfél évvel később az őt váltó Czunyiné dr. Bertalan Juditot, a köznevelésért felelős államtitkárt is bemutatja a lap (2013/7.). Szintén az Aktuális rovatban mesélt Pölöskei Gáborné a tanári pályájáról, az oktatásirányításban eltöltött éveiről, a köznevelési háttérintézmények szerepéről. A Nemzeti Pedagógus Kar létrejöttéről, funkciójáról pedig ennek elnöke, Horváth Péter adott interjút. Az ilyen típusú szakmai interjúk a rovaton belül a Bemutakozás alcímet viselik. Az Aktuális rész azonban nem csak ezekből a részekből áll: a tanév fontos eseményeihez kötődő írások jelennek meg ballagáskor, érettségi vizsgák vagy óvodai felvételik idején, de olvasható beszámoló vagy forgatókönyv például október 23-ai iskolai ünnepségről is. A nyári szünet alatti szám fő témája a rovatban a Számvetés címet kapta, ebben az új köznevelési törvény reformjaival induló tanév előkészítése a központi téma.

Az *Oktatás-nevelés* című rovat új projekteket, pályázatokat mutat be, ún. jó gyakorlatokról számol be. Így tájékoztat többek között a GEOMATECH programról, amely a matematika és a természettudományok oktatásának új útjaira vezet, a *Bátor Tábor*ról, ahol súlyos beteg gyermekek és családjaik vehetnek részt élményterápiás rekreációkon, vagy az *Erasmus+* programról. Az önkéntes feladatvégzés során szerzett tapasztalataikról mesélnek középiskolás diákok a 2014. évi szeptemberi számban, és egy nagy ívű pályaképet kapunk a 105 esztendő Kugler Sándorné, Györgyi néniről – *Szeretve tanítani a történelem árnyékában* címmel.

A később, *A hónap témájába* beolvasott *Lélekbúvár* rovat a pedagógushivatás, valamint az oktatás-nevelés szülőket, gyermekeket érintő lelki aspektusairól tudósít; például az óvoda és az iskola közti váltás problémáiról; vagy foglalkozik a nyári szünetben pihenő diák és az ugyancsak pihenő pedagógus lelki gondolataival, de szó esik a pedagógus sikerességéről, az egymástól tanulás lehetőségeiről és a karácsonyi ünnepi készülődésről is – iskolában és otthon.

A *Van új a Nat alatt* írásai is minden számban egy központi témát járnak körül: a mindennapos művészeti nevelés, a médiatudatosság és a családi életre nevelés, a testnevelés és a sport – benne a *Nemzeti Egységes Tanulói Fittségi Teszt* (NETFIT) – a bejárható Magyarország vagy például a közlekedés szerepelt már a cikkek sorában. Minden lapszám utolsó oldalait *A mi világunk* című rovat írásai foglalják el. Ezek különböző pedagógiai rendezvényekről, programokról értesítenek vagy tudósítanak, beszámolnak versenyekről, bemutatnak egy-egy iskolát valamely ottani rendezvény vagy kiemelt projekt kapcsán. Belekerülnek könyvismertetések is, ezen kívül fontos információkat kapunk a hónapban aktuális jeles évfordulókról, új multimédia-szolgáltatásokról. Az *Iránytű* oldal pedig felhívásokat, pályázatokat tesz közzé, valamint röviden tájékoztat fontos változásokról, közelebb eseményekről, olykor nekrológban emlékezik meg a közelmúltban elhunyt jeles kollégákról.

Minden lapszámban terjedelmileg is kiemelt helyen szerepel *A hónap témája*. A mostani lapszerkezetben már ez az egység tartalmazza a címlaphoz tartozó interjút és a *Vélemény* rovatot is. Témaként szerepelt már a magyar kultúra, az ifjúság, a tehetséggondozás, a tanulásmódszertan, de a *Kirándulás Magyarországon* című vagy a jelen írás apropója: *A magyar nyelv és a szép beszéd* is bőséges információkkal, érdekes olvasmányokkal járta körbe a kérdéskört. Az adott témát minden hónapban egy címlapinterjú vezeti be, és általában ehhez kapcsolódik ráhangolásként a belső borító színes anyaga is.

Írások az anyanyelvről, a tanári kommunikációról, a magyartanár munkájáról

Anyanyelv és tanári kommunikáció – válogatás a két év során megjelent írásokból

Olvasóvá nevelni diákjainkat a magyartanár legfontosabb feladata címmel ismerhetők meg Eck Júlia gondolatai a 69. évfolyam 1. számában. A szerző szerint két célnak kell megfelelni: kialakítani a gyermekekben az olvasás képességét, és elérni, hogy elsajátítsák az olvasás igényét. Saját iskolai munkaközösségének tapasztalataival érvel, miszerint eleve olvasmányos, egyszerűbb nyelvezetű, izgalmas, kalandos vagy szórakoztató művekre van szükség ahhoz, hogy a klasszikus irodalom nagy alkotásai eljussanak majd a diákokhoz. Ez utóbbiaknak a választhatóságát tartja előnynek, és hogy a klasszikus kánon mellett a diákoknak Rejtőt, Agatha Christie-t is ajánlanak, akárcsak az *Adrian Mole*-sorozatot, a *Galaxis útikalauzt* vagy a *Drakulát*. Jókait nehéznek gondolja, de Mikszáth, Kosztolányi vagy Szabó Magda már közelebb állhat a mai ifjúsághoz, ha a gyerekek rájönnek: olvasni jó, hiszen az olvasás a felfedezés örömét nyújtja, és közösségi élményt is adhat. A következő számban Lackfi János adott interjút újonnan megjelent kötete, a *Kapjátok el Tüdő Gyuszt* kapcsán. A cikk a címében megfogalmazott kérdésre keresi a választ: *Az olvasás lehet-e hab a tortán?* A beszélgetés szintén az olvasóvá nevelés körül forog, a költő kiemeli a humor szerepét a tanórákon, és elmesél egy külföldi gyakorlatot az olvasási kedv tanórai felkeltésére.

Az *Ajánló* rovatban rendre találkozunk könyvismertetésekkel, a 69/4–5. számban például a Veszelszki Ágnes szerkesztésében megjelent *Netszótár* mutatkozik be. Hiánypótló kiadvány, amely hidat szeretne képezni a pedagógusok, a szülők, valamint az ifjúság nyelvhasználatá között; a csetelő, SMS-ező, közösségi oldalakon fórumozó, blogot író és számítógépes játékokat játszó digitális bennszülöttek és tanáraik nyelvhasználatá közötti árok ugyanis mára már szakadékká vált. „*Egy nyelvet beszélünk?*” – teszi fel a kérdést a cikk írója. „*Aligha*” – derül ki a lesújtó válasz.

A *mi világunk* rovat 2013 novemberében és decemberében kétrészes írást közölt Sózer-Pápai Zsuzsanna tollából *Egy évad a mélységben* címmel. A ma tankerületi vezetőként dolgozó pedagógust sorsa egy tanévre egy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei piciny településre vezérelte, és ott a helyi iskola 95%-ban roma származású diákságával kellett foglalkoznia. Írásának a naplóformát választja, és részletesen bemutatja, hogy hónapról hónapra miként sikerült feltörnie az ellenkezés páncélját; saját tanári kommunikációjának ártértékelése, tudatos alkalmazása miként vezetett eredményre a füzet, toll és motiváció nélkül iskolába érkező diákok körében, és a látható költészet, a játék, a szereplés sikerélménye hogyan állította csatasorba a pedagógus mellé a végvári vitézek hadát.

A *Vélemény* rovatban visszatérő szerzőként jelentkezik minden számban Aczél Petra és Balázs Géza, akik az adott szám valamelyik fontos témája és a nyelv összefüggéseiről elmélkednek rövid esszéikben. A drámapedagógiával foglalkozó lapszám (2014. április) bemutatja Sárosi Gábort *A felszabadító játéktól a személyiségformálásig* című írásában. Majd színjátszós diákok számolnak be arról, mit jelentett a drámajáték a személyiségfejlődésükben: az egyik fiúnak magabiztos fellépést adott, és fejlesztette a kommunikációs képességét, a nyitottságát és a vitakészségét. Két írás is megemlíti, hogy a drámapedagógiai foglalkozások a közösség élményét nyújtják, Moldoványi Tibor pedig egy fiatal tanárnőt mutat be, aki a rendszeres színházlátogatást az irodalomtanítás szerves részeként kezeli. Diákjait felkészíti az egyes előadásokra, sőt az Örkény Színház honlapján háttéranyagokat és óravázlatokat tesz közzé az érdeklődő kollégáknak és diákoknak az egyes színházi előadások mélyebb befogadásához. Csujka Imre színészi oldalról igazolja Hudaky Rita programját: „Igenis, meg kell tanulni nézőnek lenni. Nagy kincs, ha a tanár erre vállalkozik, rávezeti a fiatalokat, miért jó színházba járni, felkészíti őket, mit fognak látni. A ráhangolás kíváncsivá tesz, előkészít a befogadásra.” (Csujka 2014: 22)

Az új generációs tankönyvek bemutatásával foglalkozó sorozatban a magyar nyelv és irodalom könyvekről Valaczka András vezetőszerkesztő válaszol a lap kérdéseire: „Először is el kell döntenünk, hogy a tanárnak

vagy a diáknak szánjuk. Hiszen a gyerek kezében van, ő forgatja, az ő neve lesz ráírva, ugyanakkor a tanári munkát is szolgálnia kell, elvégre a szikét sem a beteg igényeihez igazítjuk, hanem az orvoséhoz. Azt hiszem, itt kezdődik a jó tankönyv: hogy meg tud-e felelni mindkét igénynek. A gyerekek azt szeretnék, ha képregények sorakoznának benne, a tanárok viszont kompetenciafejlesztő feladatokkal zsúfolnák tele. Két úr szolgájának lenni – ez egyáltalán nem könnyű feladat.” (Stöckert-Kozák 2014: 12) Újdonságként említi, hogy a célolvasmányok, azaz a nagy klasszikusok mellett mindig szerepelnek ún. eszközolvasmányok is, amelyek az olvasási kedv felkeltését szolgálják. Az utóbbi évtizedekben kiérlelődött magas szintű módszertani kultúrán nem kívántak változtatni, elsősorban a tananyag frissességét tartották fontos szempontnak, természetesen a klasszikusokat megtartva.

A hónap témája: A magyar nyelv és a szép beszéd

A magyar nyelv és a szép beszéd a lap központi témájaként a 2014. szeptemberi számban szerepelt. Az összeállítást a *Címoldalon* alfejezet *Eljön az ősz, eljön újra* címmel megjelent írása vezeti be Csintalan István tollából. Riportjában a szerző arra a kérdésre keresi a választ, hogy mit jelent a magyar nyelv, a nyelvápolás és a hagyományörzés egy faluban élő gyermekek számára. Az olvasó életképet kap egy Domonyban, a Gödöllői-dombság keleti határán fekvő Pest megyei faluban élő család mindennapjairól, a címlapon szereplő Dzszenifer életéről, az anyanyelvhez fűződő kapcsolatáról, gondolatairól. Nagy Dzszenifer és családja a falu családi házas részében, a roma lakosság környezetében él; az édesapa roma származású, az édesanya nem, három leányuk közül Dzszeni a legidősebb, 11 éves. Korához képest kiemelkedő intelligenciával mesél élményeiről. Gyűjti a könyveket, számtalan iskolai és körzeti versmondó versenyen indult, szép eredményeket ért el: okleveleit büszkén mutatja. Megszólal a riportot is szervező, önkormányzati roma képviselő is, aki szerint sajnos kevés a roma származású tanár, pedig nagy szükség lenne rájuk: példaként is fontos lenne a jelenlétük. Az iskola tantestületének hozzáállása példás a többségben lévő roma diáksághoz, és ez a versenyeredményekben, Dzszeni eredményeiben is jól látszik.

Anyanyelv és kreativitás a címe Sallai Éva írásának, a dr. Hámori József neurobiológussal készített interjúnak. Az ideghálózatok és az idegrendszer kapcsolatrendszerét és fejlődését kutató professzor nemrég a Százak Tanácsának ülésén a magyar nyelv ügyében szólalt fel. A bevezető kérdések az akkor elhangzottakra hivatkoznak, Hámori professzor az anyanyelvi kultúráról és a kultúrának jelenünket, jövőnket meghatározó szerepéről beszélt. A magyar nyelv és a tudományos kutatás kérdéseinek összefüggéseit taglalva Teller Edére hivatkozott, aki leírta, hogy felfedezéseinek sikereit Ady Endre költészetének köszönheti, mert Ady képi gondolkodásmódja segítette több fizikai kísérletének a kidolgozásában. Részletesebben is alátámasztja mindezt Einstein egykori munkatársának, az Amerikában élt Balázs Nándor fizikusnak a következtetésével, akit a Fehér Házból kérdeztek arról az atomkorszak idején, vajon honnan van ennyi magyar tudósember a világban. Balázs az okot abban látja, hogy a magyar tudósok képi módon gondolkodnak, tehát nagyon szoros a kapcsolat magyar nyelvünk képi gondolkodásmódja és a tudományos felfedezések között. A történetből kiderül, miként jutott erre a következtetésre Balázs Nándor, és az is, hogy ki az a négy magyar tudós, akiket „*Marslakók*”-ként szoktak emlegetni. Hámori professzor elmondja továbbá, hogy a kreativitás, a kutató szellem felnőttkorban is fejleszthető; felnőttként is fontos a mese; az újságolvasás, a szépirodalom – főként a regények – ugyancsak a képi gondolkodásmódot erősítik, és ha Jókait ma már nehezebben olvashatónak is tartja, mindenképp ajánlja Mikszáth vagy Kosztolányi műveit. Kiemeli, hogy a nyelvtanulás, a memoriterek ismerete még idősebb korban is fönntartja a gondolkodás hatékonyságát, és fejleszti a szókincsünket. A memoriterek iskolából való száműzését ellenzi, saját történetével tesz hitet a verstanulás szükségessége mellett. A nyelvtanulással kapcsolatban megemlíti, hogy ugyan fiatalabb korban érdemes elkezdni, ugyanis akkor plasztikusabb az idegrendszer, ez 30-35 éves korig tart. De ha valaki ebben az időszakban megtanult tanulni, akkor ez lehetővé teszi új információk beépítését az agyba akár 80 éves korunkig. Végezetül a professzor nemzetközi hírnévre szert tett tudósaink kapcsán beszél arról, mennyire fontos a tehetség

kibontakoztatásában, hogy egy fiatal milyen nevelőt-oktatót kap, milyen professzor kezébe kerül. Az anyanyelv mint magyar mivoltunknak legfontosabb alapja előadásainak is mindig fontos részét képezi, akárcsak a jobb agyfélteke működése, amely látásunk és kreativitásunk fejlesztését szolgálja. Reményét fejezi ki végül, hogy az oktatásban be fogják vezetni újra azokat a tantárgyakat, amelyek a jobb féltekét fejlesztik.

„*A nyelv adja kezünkbe a világot*” címmel dr. Wacha Imre nyelvész, főiskolai docenssel, a Kazinczy-versenyek bírálóbizottságának tagjával beszélgetett Balatoni Kinga Cecília. A bevezető a *Kazinczy szép magyar beszéd* verseny és az *Édes anyanyelvünk* nyelvhasználati verseny kapcsán idézi meg Péchy Blanka és Pilinszky János alakját, gondolatait. A beszédtanulás – mint Pilinszky mondja – a hallgatással, a meghallgatással kezdődik a gyermek számára, aki elleszi a beszédet a környezetétől, elsősorban családjától, valamint a bölcsődei-óvodai életből. Ezért nem elhanyagolható, mennyire ingergazdag ez a környezet, mennyit beszélgetik, válaszolnak-e a kérdéseire. Később az iskolai órán már megszerkesztett beszéddel találkozik, sőt tantárgyanként újabb és újabb „nyelvet” tanul meg; megtanul „irodalomul”, „matematikául” vagy „földrajzul”, tanárai minden szaktárgyból rávezetik a műveltségi terület sajátos gondolkodásmódjára, jelzésrendszerére, követve annak logikai rendszerét. Hangsúlyozza: a beszédképesség kialakítása tehát nem csak a magyarórára, illetve a magyar nyelvi órára korlátozódik. A magyar nyelvi óra elsősorban a nyelvről való ismereteket rendszerezi, leír és magyaráz; kevésbé alkotó, inkább tudatosító nyelvtanítás. Az irodalomóra már más: a költő képekben látja a világot – tehát az ügyes tanár megteremtheti a képi gondolkodásmód mikéntjét, amelyet Hámori professzor is kiemelt az előző cikkben. „Beszélni! Beszéltetni!” – hívja fel a figyelmet Wacha Imre, és hangsúlyozza: a felelés ne felmondás legyen csupán, ne a megtanultakról számadó beszéd, hanem véleményt, magyarázatot is megfogalmazó ún. alkotó beszéd. A beszélgetés további részében szó esik korunk nyelvhasználati jelenségeiről; a beszédtempó média diktálta felpörgetéséről és az ebből fakadó befogadói nehézségekről. Elvész a gondolat: a kapkodó, szünetek és gondolati lezárások nélküli, tagolatlanul váló beszédet nehéz követni, és a gondolatot egyre inkább lehetetlen átszűrni a tudatunkon, a hangsúlyozás, hanglejtés nem könnyíti meg a hallgató számára az információ feldolgozását. Kifejti véleményét néhány nehezen orvosolható nyelvhasználati gyakorlatról is, a nyelvi durvaságról, az *aki-amely-ami* kötőszó-használati problémákról, és a megváltozott nyelvhasználat jegyében a *pari, süti, isi* típusú kedveskedő rövidítésekről is állást foglal, a két szótagos nyelvtörvény értelmében védelmébe veszi ezeket.

„A nyelvtanóra ideális terep a gyerekek még jobb megismeréséhez” (Hugyecz 2014: 38) – vallja Raátz Judit, aki részt vett a 2012-es *Nemzeti alaptanterv* és a kerettantervek magyar tantárgyi anyagának kidolgozásában, és akit a műveltségi terület átdolgozásának elveiről és céljairól kérdezett Hugyecz Enikő Henriett. Raátz Judit szerint a főbb fejlesztési területek megmaradtak, ezek struktúrája, szerkezete és átláthatósága azonban megváltozott. Az új tantárgyi programban nyomatékosabban szerepel a kiejtés, a beszédtechnika, az olvasás, a kommunikáció és a hallásértés fejlesztése, és kiemeltebb, átgondoltabb szerepet kapott a szövegértés. A NAT-bizottság célja az volt, hogy egy általános alaptantervet dolgozzon ki, amely a kerettanterveken keresztül megtölthető egyéni tartalommal, a nyelvtan szempontjából pedig a nyelvhasználat-központú szemlélet érvényesülését tartotta szem előtt. Raátz Judit fontosnak tartja, hogy a diákoknak a nyelvről, a nyelvészetről mint tudományterületről legyenek ismereteik, de a nyelvtanóra elsődleges feladata az, hogy felismerjék: a nyelv az élet minden területén használható, fontos eszköz a kezükben. Ennek érdekében szükségesnek tartja a magyar nyelvi órák számának az emelését, a nagy létszámú osztályokban a differenciált oktatást; nagyobb arányban szövegek értelmezését javasolja, hogy a diák minél többféle szöveggel ismerkedjen meg, fedezze fel a változatos szövegtípusok stílusjegyeit, és tanuljon meg sokféle szövegtípust megalkotni. Fontos, hogy minél több kommunikációs helyzetgyakorlat is szerepet kapjon a magyar nyelvi órákon, és hogy ezek során a diák felismerje, milyen élethelyzetekben hogyan érdemes megnyilvánulnia. Ennek hatékony módszere a drámapedagógia. Raátz Judit szerint az európai gyakorlatban is bevett szokás ellenére szükség van külön magyar nyelvi órára; nem elfogadható, hogy itthon is gyakran a hatalmas irodalmi anyagra hivatkozva és abba beolvastva tűnik el a diákok órarendjéből. Ennek veszélye, hogy magyarórán a diákok csak szépirodalmi

szövegekkel foglalkoznak, noha a PISA-felmérések is mutatják, hogy kitágult, immár a web2-re is kiterjed a szövegtípusok köre, amelyek értelmezését meg kell tanítani a gyerekeknek. S ha a magyar nyelvi óra a gyermek alaposabb megismerésének a terepe, a magyartanár legfontosabb feladata az, hogy megmutassa a különféle nyelvhasználati formákat.

A *Beszélgetések* rovatban Kuslits Szonja szintén a magyar nyelv tantervi szerepéről beszélgetett Asztalos Éva és Szentesné Péter Orsolya magyar nyelv és irodalom szakos tanárokkal. A *magyar nyelv kreatív oktatása* című írásban a beszélgetés résztvevői mintha csak megerősítenék a téma korábbi hozzászólóit: a nyelv tantervi mint tantervi túlmutat önmagán – kezdi a beszélgetést Asztalos Éva –, megalapozó tantervi, amelyet az összes többi fölé helyez, hiszen fejlesztésének tárgya, a verbális-nyelvi kompetencia társadalmi létezésünk minőségét is meghatározza. Helytelen feltételezés azonban – kapcsolódik a beszélgetésbe Szentesné Péter Orsolya – az anyanyelvi kommunikáció kulcskompetenciáit (a szövegértést és a szövegalkotást) kizárólag a magyarórán feladat körébe rendelni, az anyanyelvi nevelésnek minden tantervi meg kell jelennie – ahogy a Wacha Imrével készült interjúban is olvashattuk. Mindkét tanárnő egyetért abban, hogy a magyar nyelvi óra az anyanyelv minél magasabb szintű tudatosítása, és a beszélgetés során saját jó gyakorlataiból is említenek diákokat motiváló módszereket. A vitakultúra, a retorika nagy hangsúlyt kap Éva óráin: a disputa motivál, a szerepjáték jól leköti a figyelmet. Orsolya szereti „felhívni a tanulók figyelmét sikeres emberek, tudósok pályájára, ugyanis többen nyilatkoztak, hogy elsősorban azzal emelkedtek ki tehetséges pályatársaik közül, hogy ők le tudják írni, és el tudják mondani gondolataikat, a felfedezéseiket” (Kuslits 2014: 42). Akárcsak Raátz Judit, a két beszélgetőtárs is vallja: az anyanyelv a gondolkodást is meghatározza, és meghatározó szerepe van a diák személyiségének, önismeretének a fejlesztésében. Ugyancsak Raátz tanárnő véleményéhez kapcsolódó gondolat a szövegtípusok kiszélesedése okán, hogy az indukciós anyag ne csupán veretes irodalmi szövegekből, hanem más forrásokból származó, napjaink nyelvhasználatát tükröző szövegekből is álljon. Mindketten kiemelik a változatosság szerepét a tanórákon, amelyeken az IKT-eszközök, a prezentációk és a disputák vagy a gyakorló feladatsorok alkalmazása is sikert hozhat. Nincs azonban egyetlen üdvöztető módszer, mindig igazodni kell a csoport, az azt alkotó diákok igényeihez is. Szentesné Péter Orsolya kiemeli a képzőművészeti és zenei illusztrációk motiváló erejét, az internet használatát, a játékosságot, de nem szabad hagyni, hogy a diákok azt érezzék, az óra „csak” egy beszélgetés volt, ezért diákjainak minden óra végén össze kell foglalniuk néhány mondatban az óra fő témáját. A beszélgetés végén OKTV-n első helyezett diákjaik okán a két pedagógus összefoglalja a sikeres versenyfelkészítés ars poeticáját: mindenkit támogatni kell, aki szeretne indulni, lebeszélni senkit sem szabad. Fontos, hogy akivel foglalkozunk, érdeklődő és nyitott, munkakedvvel bíró gyermek legyen. Egyénre szabottan készítsük fel a versenyzőket, és adjunk az előrehaladás mértékét és minőségét tükröző, fejlesztő visszacsatolásokat. Ne az eredményt tartsák szem előtt – javasolja Asztalos Éva, „hanem azt, hogy élvezzék, amit csinálnak, és tudják, hogy ez szellemi és lelki gyarapodást jelent számukra”. (Kuslits 2014: 43)

Nyelvművelés – anyanyelvápolás címmel írt jegyzetet Balázs Géza. *Kultikus hagyomány – többszintű tevékenység* címen először a magyarországi nyelvművelés történetét foglalja össze. A XVI. századi humanistáktól kezdve beszél *nyelvművelésről* és annak korszakokról, tudományos háttérrel, személyi habitustól függően sokféle változatáról. Sorolja a rokon fogalmakat: beszél *nyelvvédelemről*, *nyelvápolásról*, *nyelvi tervezésről*, *nyelvpolitikáról*. Megemlíti a XVII. században feltűnő két alaptípust, a nyelvújítás két táborát: az ortológusokat és a neológusokat. A felsorolásból a Lőrincze Lajos bevezette *emberközpontú* és *pozitív nyelvművelés* sem marad ki. Balázs Géza maga a közösség bevonását is jelző „nyelvművelődést” kedveli, és a tudatos tervezésre vezeti a *nyelvstratégia* fogalmát. A jegyzet második felében a szervezett anyanyelvápolás óvodai, iskolai megvalósulásáról és a nyelvművelés iskolán kívüli színtereiről, programjairól olvashatunk a *Beszélni nehéz* mozgalomtól kezdve a *Kazinczy-versenyen*, az *Implom* és a *Simonyi helyesírási versenyeken* keresztül a *Kossuth szónok- és retorikaversenyig*, valamint megismerhetünk néhány szervezetet (Kazinczy Ferenc Társaság, Anyanyelvápolók Szövetsége), rendezvényt (Nyelvművelő Napok Kassán és

Adán, anyanyelvi juniális Széphalmon), folyóiratot vagy nyelvművelő műsort (*Édes Anyanyelvünk, Magyarán szólva, Hej, hej...*). A cikk végén a nyelvművelés intézményesülésének jelen állapotába tekinthet be az olvasó.

Előadni tudni kell címmel készített interjút Kuslits Szonja Németh Zoltánnal, a Pest-Beszéd Retorika Klub alapítójával, aki a klub létrejöttéről és célkitűzéséről beszél. Trénerként kollégái körében is tapasztalta, hogy sokszor a kevesebb szakmai tudás birtokosa jobban érvényesül, sikeresebb előadó, mert hatásosabban, szebben tud beszélni, ugyanakkor az emberek mélyebb, belső értékei nem mutatkoznak meg kifelé, ha az illető nem tudja megfelelően prezentálni a tudását, és ez hátrányt jelenthet a sikeres kommunikációban. A retorikaklub a közösségről, egymás elfogadásáról és segítéséről szól, lényege a beszéd és az önbizalom fejlesztése.

A *Vélemény* rovatban *Meghívás* címmel Aczél Petra jegyzete jelent meg. A görögökre hivatkozva kezdi írását, miszerint a beszéd legyen jó. Nem szép, hanem jó! Tanári pályája kezdetéről idéz egy történetet, amikor tanítványa kérdése készítette pedagógiai módszerének az átgondolására, további elmélkedésre: „A jó beszédben a technikán túl mindig van valami tanulhatatlan: a teremtő önfeláldozás [...] A jó beszédben nem lezárulnak, hanem megnyílnak a lehetőségek: nem megmondunk, hanem meghívunk általa”. (Aczél 2014: 48)

Tomasevics Zorka írásával zárul a magyar nyelvről szóló összeállítás. *Játssz a hangoddal!* – választja mottóul az írás címét a szinkronrendező, és néhány hasznos tanácsot ad az artikulációval, a hangerővel és a beszédtempóval kapcsolatban. A szép beszéd hiteles, mondja, és ha szép a beszéd, akkor nemcsak a mondatok, hanem a bekezdés szintjén is értelmezi a gondolatot. Legyen a beszédünk választékos, hajlékony és elegáns, tartsuk fenn mindvégig a figyelmet, ne legyünk kiszámíthatók, tartogassunk meglepetéseket – javasolja. A humort sem nélkülöző írásból azt is megtudhatjuk, miért is nehéz francia filmet szinkronizálni.

Összegzés

Az *Új Köznevelés* két évfolyama igazolja Aczél Petra szerkesztői üzenetét; valóban olvasmányos, a „kézbe visszakéredzkedő” lap született. Gondolkodásra készítet, jó szívvel ajánlható bárkinek, aki a köznevelés és a közoktatás iránt érdeklődik, de az is talál bőven olvasnivalót, akinek véletlenül kerül a kezébe egy-egy lapszám. A kiadvány persze elsősorban a szakmának szól. A második év végére kialakult állandó arculattal, áttekinthető szerkezettel, írásainak aktualitásával kíván iránytű lenni a köznevelés-közoktatás rendszerének legújabb kori megújulásában.

Irodalom

Aczél Petra 2014. *Meghívás. Új Köznevelés* 7: 48.

Csujka Imre 2014. „A színház megismételhetetlen élményt ad: okulást, nevetést, szórakozást, katarzist”. *Új Köznevelés* 3: 22.

Hugyecz Enikő Henriett 2014. „A nyelvtanóra ideális terep a gyerekek még jobb megismeréséhez”. Hugyecz Enikő Henriett beszélgetése dr. Raácz Judittal. *Új Köznevelés* 7: 39–40.

Kuslits Szonja 2014. magyar nyelv kreatív oktatása – Retorika és képzőművészet a nyelvtanórákon. Kuslits Szonja beszélgetése dr. Asztalos Évával és Szentesné Péter Orsolyával. *Új Köznevelés* 7: 40–43.

Stöckert-Kozák Annamária 2014. Az irodalom nem múzeum. Stöckert-Kozák Annamária interjúja Valaczka Andrással. *Új Köznevelés* 4: 12–13.

Fülöp, Károly: First language education and teacher communication in the issues in volumes 69–70 of the journal *Új Köznevelés* [New Public Education]

Az írás szerzőjéről

Fülöp Károly

Budapest XVI. Kerületi Batthyány Ilona Általános Iskola, Budapest, Magyarország

fulopkarolyj[kukac]gmail.com